

ik verschillende keren ben tegengekomen: “physically challenged”? Toch missen dergelijke, ook nogal eens in Nederland met veel gevoel van intellectuele superioriteit geformuleerde kleineringen, een belangrijk punt, namelijk dat niet elke bedenking tegen bepaald woordgebruik wordt ingegeven door moralistische scherp-slijperij. Sommige uitdrukkingen kunnen inderdaad als kwetsend worden ervaren. De remedie de dingen of mensen gewoon bij hun naam te noemen is nogal eens een ontkenning van dat gegeven. Zo werd een eeuw geleden een bepaalde bevolkingsgroep in de VS, soms in alle onschuld, aangeduid met ‘niggers’. Een serie van namen volgde: ‘negroes’, ‘coloured people’, ‘Blacks’, ‘blacks’, ‘people of colour’, ‘Afro-Americans’. Er is niet één van deze benamingen die, ook vandaag de dag, niet een politieke lading heeft. Natuurlijk gaat het niet aan om als een soort van taalpolitie bepaalde termen overal en altijd te censureren. Maar mijn indrukken van de Amerikaanse cultuur hebben me er toch weer aan herinnerd dat het, ook voor Nederland, niet onzinnig is een zekere (collectieve) gevoeligheid te ontwikkelen voor wat woorden (mensen) kunnen (aan)doen. Zeker niet in een tijd waarin ‘vreemdelingen’, ‘minderheden’ en ‘illegalen’ het favoriete gesprek van de dag vormen.

Noten

- 1 De toestemming om daadwerkelijk te leren autorijden, mits er iemand met een rijbewijs naast je zit.

In Memoriam

Paul Feyerabend (1924-1994)

Pieter Pekelharing

Op 18 februari verscheen er een in memoriam over Feyerabend in het NRC-handelsblad van Maarten Franssen. Opperuimd staat netjes moet de auteur gedacht hebben. Hij legde uit dat Feyerabend intussen formeel weerlegd was, de filosofie van de wetenschap inmiddels vooruitgang had geboekt en het stadium van al die informele Feyerabends gepasseerd was. Feyerabend schiep er altijd een duivels genoeg in op dit soort stukken te reageren en deed dat vaak op hilarische wijze. Alleen daarom al is het jammer dat hij dood is.

Het had altijd iets komisch als zijn tegenstanders hem relativisme verweten. Ik heb weinig filosofen gekend die met zoveel spot en zelfrelativering zo overtuigend hun ideeën voor het voetlicht konden brengen. Feyerabend hoefde je gelukkig niet te weerleggen. Je kon het gewoon niet met hem eens zijn: dat maakte zijn grootheid uit.

Het waren niet alleen de argumenten die me zijn bijgebleven, het waren ook de anecdotes. Ik herinner me nog hoe hij in een of ander stuk uitlegde hoe opgelaten en ellendig hij zich voelde, toen hij aan al die bruine, zwarte, en gele gezichten in Berkely Kant of Husserl moest gaan uitleggen, zonder iets van de wereld achter die gezichten te kennen. Dat was nog lang voor die trieste discussie van tegenwoordig over political correctness. Feyerabend vond het niet meer dan fatsoenlijk dat je iets probeerde te leren van de mensen aan wie je les gaf, en hij beseftte dat hij in dit geval zeer weinig van zijn leerlingen af wist. Met dergelijke leerlingen te worden geconfronteerd achtte hij geen nadeel, maar een voorrecht.

Het is vreemd te beseffen dat een groot deel van de betrokkenen in het debat over political correctness ervan uitgaan dat er maar één canon voor grote literatuur of filosofie kan zijn: wie meent dat die canon door andere kan worden aangevuld, wordt als een 'relativist' beschouwd, die eigenlijk niet van literatuur of filosofie houdt. Feyerabend kon canons verdedigen, zonder daar een alles of niets strijd tussen de ene canon en de andere van te maken. Dat is geen kwestie van relativisme, maar van hoffelijkheid, een term die in het filosofische vocabulaire sinds de Verlichting helaas niet meer voorkomt. Tegenwoordig moet je als filosoof of socioloog eerst aantonen dat hoffelijkheid 'rationeel' is, anders ben je een oen als je je zo gedraagt.

Ik herinner me ook hoe trots Feyerabend was dat hij niet alleen aan mensen college gaf, maar ook aan honden, papegaaien, apen en katten, die tijdens zijn colleges werden meegenomen. De laatste hond die ik treurig in z'n eentje door de gangen van ons collegecomplex zag dwalen stamt uit de jaren zeventig. Die hond wist gewoon dat hij de laatste was.

Ik kan me ook nog herinneren dat Feyerabend in Amsterdam per briefkaart naar een hoogleraarsbaan solliciteerde en hoe beledigd de commissie was. De commissie koos liever iemand naar haar evenbeeld en vandaar dat we nooit meer iets gehoord hebben van degene die toen is benoemd.

En dan zijn er natuurlijk degenen tegen wie Feyerabend zo woedend kon uitvalen: al die spelbedervers, die niet het lef hadden eenvoudig te vertellen waar ze mee bezig waren, wat ze interessant vonden, en hoe ze tegen de dingen aankeken, maar die in plaats daarvan beweerden dat ze filosofen waren en bijgevolg in naam van iets anders, groters, gewichtigers en hogers spraken: in naam van principes die niemand ontkennen kon zonder zichzelf te weerleggen. Wat Feyerabend duidelijk maakte was dat dat soort filosofen gewoon niets te vertellen had.

Een maatschappij van hoffelijke, enthousiaste, zichzelf en elkaar voortdurend veranderende vertellers, dat was Feyerabends ideaal in een notedop. Ik hoop dat er mensen zijn die hem zullen missen.